

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Rzecznik Praw Dziecka

Marek Michalak

ZEW.422.7.2017.ES

Warszawa, 31 marca 2017 roku

**Państwo
Starostowie,
Prezydenci Miast,
Burmistrzowie i Wójtowie**

Rzecznik Praw Dziecka po zapoznaniu się z *Informacją o wynikach kontroli NIK* pn. *Bezpieczeństwo i higiena nauczania w szkołach publicznych*, przeprowadzonej w terminie 7.04-5.07 2016 roku, w ramach priorytetu *Poprawa skuteczności systemu edukacyjnego*, kolejny raz zwraca uwagę na niedostateczną jakość zarządzania szkołami przez ich dyrektorów oraz na potrzebę poprawy warunków pobytu uczniów w szkole.

Kontrola objęła szkoły podstawowe i gimnazja. Badano nie tylko kwestie dotyczące bezpieczeństwa i właściwych warunków sanitarnych, lecz także organizację pracy ucznia i jej zgodność z psychofizycznymi możliwościami dziecka. We wnioskach wskazano, że żadna ze szkół nie spełniała wymagań w zakresie pełnego uwzględnienia zasad higieny pracy umysłowej. Fakt ten wymaga szczególnego zainteresowania, gdyż jednoznacznie wskazuje na brak ochrony dziecka przed niekorzystnymi warunkami tworzonymi w celu jego edukacji, a tym samym na łamanie prawa wynikającego z art. 28 Konwencji o prawach dziecka.

Analiza ww. wyników kontroli NIK szczególnie mocno uwidacznia następujące nieprawidłowości:

1. Nierównomierne obciążanie uczniów przedmiotami w poszczególne dni tygodnia, w tym planowanie przedmiotów wymagających zwiększonej koncentracji na ostatnich godzinach lekcyjnych.
2. Tworzenie niewystarczających warunków do regeneracji sił i uzyskania optymalnej efektywności pracy umysłowej. Negatywnie oceniono organizację pięciominutowych przerw po zajęciach wychowania fizycznego, gdyż

27 lat Konwencji
o Prawach Dziecka

uniemożliwia to zachowanie higieny osobistej. Zwrócono również uwagę, że uczniowie nie zawsze mieli wystarczająco dużo czasu na spokojne zjedzenie obiadu.

3. Niewielką skuteczność działań prowadzonych w związku z profilaktyką ciężkich tornistrów, w tym przede wszystkim niezapewnianie uczniom możliwości pozostawiania w szkole części przyborów i podręczników szkolnych lub zorganizowanie tej możliwości w sposób na tyle niepraktyczny, że uczniowie z niej nie korzystają. Stwierdzono ogólny brak wystarczającego zainteresowania ze strony dyrektorów szkół nadmiernym obciążaniem tornistrów/plecaków uczniów (wagi tornistrów nie sprawdzano w 42,5% miejscach spośród 4482 szkół podstawowych oraz aż w 75,2% miejscach spośród 2496 gimnazjów). Po raz kolejny ujawniono też niedopuszczalną praktykę¹ pobierania opłat za korzystanie z możliwości pozostawienia w szkole części podręczników i przyborów szkolnych.
4. Niezabezpieczenie dostępu uczniów do treści niepożądanych w Internecie, z którego dzieci korzystają na terenie szkoły (62% szkół).
5. Niewłaściwy stan sanitarny stołówek (ścian, sufitów i podłóg – w tym wykwitły pleśni, przechowywanie żywności w pojemnikach nieprzeznaczonych do tego celu lub w nieodpowiednich warunkach, przechowywanie razem naczyń czystych i brudnych, niezabezpieczenie trutki na gryzienie, brak wymaganego wyposażenia, tj. ociekaczy, środków dezynfekcyjnych, rękawiczek jednorazowych, odzieży ochronnej dla pracowników kuchni. Nieprawidłowości w stanie sanitarnym bloków żywieniowych ujawniono w 19,3% kontrolowanych szkół.
6. Niewłaściwy stan urządzeń rekreacyjno-sportowych (nierówna nawierzchnia boisk, nietrwale przymocowane bramki o niestabilnej konstrukcji, co może prowadzić do tragicznych w skutkach wypadków². Lekcje wychowania fizycznego odbywają się nadal w miejscach nieprzystosowanych do takich zajęć, tj. na korytarzach szkoły (15% skontrolowanych szkół).

¹ W roku 2014 ujawniono podobne praktyki w 4 spośród 10 skontrolowanych szkół województwa lubuskiego.

² W maju 2015 r. w Świeciu koło Grudziądza (woj. kujawsko-pomorskie) doszło do tragicznego wypadku na szkolnym boisku. Niezabezpieczona bramka przewróciła się podczas gry w piłkę na 11-letniego chłopca. Uczeń został uderzony metalową poprzeczką i pomimo reanimacji zmarł.

7. Nieprzygotowanie do ewentualnej ewakuacji (najczęściej wskutek braku w widocznym miejscu planu oraz zablokowania części wyjść ewakuacyjnych – sytuacja dotyczy 11,7% szkół).
8. Nadmiernego zagęszczenia klas (powierzchnia przypadająca na ucznia w 78,3% szkół była mniejsza niż 2m^2 – w przypadku 40% szkół wynosiła $1,5\text{m}^2$, a skrajnie – $1,1\text{m}^2$). NIK zwrócił uwagę na fakt, iż obowiązujące przepisy określają liczebność oddziałów jedynie w przypadku klas I-III oraz nie określają minimalnej powierzchni sali dydaktycznej, co powoduje, że uczniowie odbywają zajęcia w trudnych lokalowo warunkach. Podkreślono cyt.: *Trudno w tej sytuacji mówić o poprawie komfortu w porównaniu do regulacji obowiązujących w ubiegłym wieku. W 1983 roku ówczesny Departament Inwestycji i Wyposażenia Szkół Ministerstwa Oświaty i Wychowania przyjął, iż powierzchnia sali lekcyjnej powinna wynosić 60m^2 na 24 uczniów, przy czym należy dążyć do normy od 2 do $2,5\text{m}^2$ powierzchni na ucznia.*

Ponadto kontrolerzy NIK ujawnili:

- praktykę niezatrudniania asystenta nauczyciela w najmłodszych klasach, w których liczba uczniów przekroczyła 25 dzieci (sytuacja dotyczyła sześciu na siedem szkół, w których wystąpił ten obowiązek); niewydziałania części rekreacyjnej w klasie czy organizacji zajęć dla najmłodszych uczniów na piętrach bez dostępu do toalet na tej samej kondygnacji (6% szkół);
- ograniczony dla uczniów dostęp do bibliotek wynikający z przydzielenia niewielkiej liczby godzin bibliotekarzowi;
- niedostateczne przygotowanie do udzielania pomocy przedlekarskiej – (niewłaściwie rozmieszczone i wyposażone apteczki pierwszej pomocy stwierdzono w 48,3% badanych szkół; ujawniono też przeterminowane środki o pięć lat i więcej, skrajnie – o 17 lat).

Opisana w *Informacji o wynikach kontroli* skala nieprawidłowości stawia wiele pytań o jakość tworzonych dzieciom warunków edukacji. Różnorodność i zakres wskazanych w kontroli obszarów wymagających naprawy na pewno potrzebuje zaangażowania organów prowadzących szkoły, zarówno w kwestii zapewnienia właściwych warunków funkcjonowania szkoły (w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki), jak i nadzoru nad pracą jej dyrektorów w celu zapewniania dzieciom szeroko pojętego bezpieczeństwa. Zadanie to powinno zostać potraktowane bardzo poważnie,

bo w przypadku niektórych z wymienionych wyżej problemów, stanowią one – w ocenie Najwyższej Izby Kontroli – bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia i życia dzieci (np. warunki funkcjonowania stołówek czy organizacja zajęć wychowania fizycznego).

Dlatego, na podstawie art. 10 ust. 1 pkt. 2 oraz 10a ust.1 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2015 r. poz. 2086, z późn. zm.), zwracam się do Państwa Starostów, Prezydentów, Burmistrzów i Wójtów o szczegółową analizę nieprawidłowości wskazanych w raporcie Najwyższej Izby Kontroli i zbadanie, czy podobne problemy nie występują w szkołach prowadzonych przez Państwa powiaty i gminy. W przypadku zdiagnozowania ww. nieprawidłowości proszę o podjęcie działań celem ich eliminacji. Wskazany raport³ Najwyższej Izby Kontroli przekazuję w załączeniu. Jest on również dostępny na stronie <https://www.nik.gov.pl>, w zakładce: Kontrole.

Z wyrazami szacunku
Michał Szlachetko

³ Informacja o wynikach kontroli NIK pn. *Bezpieczeństwo i higiena nauczania w szkołach publicznych*, przeprowadzonej w terminie 7.04-5.07 2016 roku, w ramach priorytetu *Poprawa skuteczności systemu edukacyjnego*